

LAMARCKIANS, TANMATEIX

XAVIER BRU DE SALA

Jan Kerkhofs, l'eminent sociòleg flamenc, director dels principals estudis sobre valors a més de jesuïta sorneguer, de la corda del nostre pare Batllori, ironitzava un dia sobre el fracàs del cristianisme en un aspecte fonamental, relatiu a les creences dels europeus. Alguna cosa haurem fet malament, em deia, perquè després de tants segles d'adoctrinament sobre la immortalitat de l'ànima, encara una quarta part dels europeus, inclosos els cristians, i quasi la meitat dels irlandesos, continuen creient, contra tota evidència eclesiàstica, en la metempsicosi (superstició pagana segons la qual les ànimes humanes, després del traspàs, migren a un altre ésser viu en comptes d'anar al cel o a l'infern per esperar-hi, en ardent devoció o en etern sofriment, el retrobament amb la pròpia carn, ressuscitada en el dia del judici). Hi ha creences que semblen filogenètiques, i ni la més persistent de les explicacions aconsegueix posar-les en el camí de la lògica, la conseqüència entre els principis i el que se'n deriva. Tant és si els principis són religiosos com científics, la qüestió consisteix a acceptar-los, i fer-los compatibles amb creences o judicis, no tan sols inconsistents, sinó del tot incompatibles.

Això mateix succeeix, segons tinc observat i podeu comprovar, amb Darwin. La gent, la immensa majoria, accepta sense protestar que venim del mico. Es confessa o proclama, doncs, darwinista. Ara bé, s'agafa a subterfugis pseudocientífics, com ara les teories de Gaia, per reafirmar-se en la creença, així mateix ancestral, il·lògica, errònia i pagana, que la naturalesa és intel·ligent, té voluntat i sap en tot moment el que es fa. Deixant de banda que la hipòtesi de Lovelock, expressada en termes més prudents i llimats però no menys incompatibles amb la raó, té com a finalitat propiciar aquesta mena de supersticions populars; potser ni caldria, perquè ell mateix i els seus seguidors són prova fefanta que fins i tot molts cervells privilegiats estan sotmesos a la tirania de les creences que, per entendre'ns i amb intenció no del tot caricaturesca, anomeno aquí filogenètiques, heretades per tots en la càrrega genètica, si més no com a fortes predisposicions. D'acord, la lògica causal amb què estem dotats també és enganyosa, i sovint més útil a la supervivència de l'espècie que a la mateixa raó. Però qui aspira

al coneixement objectiu ja ha d'estar prevenut contra els seus paranys, mentre que els qui tan sols pretenen fer passar per objectives les seves creences no desconfien mai dels nexes entre elles i la peripècia lògica, o més ben dit pseudològica, amb què pretenen explicar-les.

Què és el que creuen, amb major precisió, incompatible amb Darwin, tot i que no pas amb l'evolució? En les mutacions atzaroses. Això, de cap manera, ni pensem. I afirmen, els més espavilats, que si la comunitat científica encara no ho reconeix, doncs que ja hi arribarà, de la mateixa manera que comencen a admetre que l'herència no es troba tan sols en el DNA, sinó que també compta tot el material que l'envolta.

Alguns ho neguen, per bardsarda del ridícul, però la creença tan compartida és del tot lamarckiana. Segons Lamarck, la funció crea l'òrgan. De tant nedar durant generacions, resulta que als ànecs i la resta de palmípedes els van sortir membranes entre els dits. Com si els fills dels condemnats a galeres, que al cap dels anys tenien els braços allargassats, heretessin aquesta característica del seu progenitor. En això consisteix l'adaptació al medi, que l'ús en un altre sentit dels òrgans els fa canviar, que l'experiència, les modificacions en l'individu per

la seva particular adaptació es transmeten als seus descendents per via genètica. Resta del tot misteriosa, és clar, la forma en què apareixen les membranes i altres noves transformacions. Però aquest misteri queda curt davant la via, suposant que no sigui miraculosa, per la qual una transformació produïda per l'adaptació a un canvi del medi s'introdueix en la càrrega genètica, en tots els òvuls, existents des del naixement, en els bilions d'espermatozous que s'arriben a generar, i com a al·lel dominant, no fos cas que la meiosi jugués, no sabem si a posteriori, alguna mala passada.

Així i tot, Lamarck fa curt. Segons els meus escassíssims sabers en la matèria, provinents de la divulgació i la controvèrsia, ell no creia que la naturalesa fos intel·ligent, perdó, autoregulada, ni que la cultura modifiqués la natura de les espècies que en tenen, de manera singular la nostra. En canvi, els neolamarckians, sí que remen en aquesta direcció. És a dir, contra la il·lustració.

Xavier Bru de Sala. Escriptor i periodista. El seu darrer llibre és *Cartes d'uns coneguts a una desconeguda* (La Magrana).

«LA GENT ACCEPTA
SENSE PROTESTAR QUE
VENIM DEL MICO PERÒ
S'AGAF A SUBTERFUGIS
PSEUDOCIENTÍFICS PER
REAFIRMAR-SE EN LA
CREENÇA QUE LA NATURA
ÉS INTEL·LIGENT»

